

Politika Národního centra DOI (DataCite)

Verze 1.0

Platná od 1. 6. 2023

Přehled pojmů

DOI (Digital Object Identifier): digitální identifikátor objektu; jedinečný a trvalý identifikátor objektu v digitálním prostředí

Objekt: Objektem může být v tomto kontextu jakákoliv jednotka obsahu v digitálním prostředí - například článek, časopis, kniha, konferenční materiál, datová sada, plán pro správu vědeckých dat, audiovizuální dílo, software ad.

DataCite: mezinárodní nezisková organizace, tzv. registrační agentura DOI poskytující možnost přidělovat perzistentní identifikátory DOI objektům; organizace DataCite se speciálně zaměřuje na přidělování DOI objektům umístěným v repozitářích, nejčastěji se jedná o datové sady

NC DOI: zkratka pro Národní centrum DOI; soubor služeb poskytovaných za účelem zvýšení využití DOI v prostředí VaVal v ČR a zajištění metodické podpory práce s DOI na národní úrovni

NTK: Národní technická knihovna

Centrum PID: zkratka pro Národní centrum pro perzistentní identifikátory; organizační složka NTK

Úvod

DOI (Digital Object Identifier) je digitální identifikátor objektu. Umožňuje trvalou a jedinečnou identifikaci objektu jakéhokoliv typu v digitálním prostředí a tím zajišťuje jeho snazší dohledatelnost a lepší citovatelnost.

Přidělování DOI objektům umožňují tzv. registrační agentury. Jednou z nich je nezisková společnost DataCite, která se zaměřuje na identifikaci objektů v repozitářích a obdobných systémech. Objekty ukládají, spravují a zpřístupňují samy zapojené instituce, agentura DataCite registruje jednotlivá DOI a metadata objektů včetně URL, na němž jsou trvale dostupné údaje o objektu a jeho dostupnosti.

Instituce mohou integrovat služby DataCite do libovolného počtu repozitářů, systémů pro evidenci publikační činnosti a dalších systémů a pracovních postupů. DOI lze přidělovat a spravovat v platformě Fabrica buď manuálně pomocí webového rozhraní anebo strojově pomocí rozhraní pro programování aplikací (Application Programming Interface - API).

Využití DOI v českém národním vědeckém prostředí podporuje projekt Czech Academic and Research Discovery Services (CARDS), který definuje a financuje činnost Národního centra pro perzistentní identifikátory, které je organizační složkou Národní technické knihovny (NTK).

Cílem Centra PID je zajišťovat metodickou podporu práce s perzistentními identifikátory v české obci VaVal prostřednictvím zajišťování služeb na národní úrovni, včetně DOI. Služby spojené s DOI jsou sdružovány do tzv. národního centra DOI (NC DOI). Prostřednictvím služby NC DOI mohou vysokoškolské a výzkumné instituce v ČR využívat služeb DataCite za výhodnějších podmínek, než pokud by je využívaly individuálně.

Využívání služby NC DOI institucím zajistí:

1. pokrytí finančních nákladů na využití služeb DataCite z projektu CARDS v letech 2023 až 2028 (NTK si vyhrazuje právo změnit výši podpory),
2. metodickou podporu a podporu při základních technických problémech s přidělováním DOI ze strany NTK,
3. sdílení zkušeností a dobré praxe s přidělováním a využitím DOI mezi uživateli služeb.

Cíle NC DOI (DataCite)

Cílem služeb NC DOI je podporovat:

- široké a efektivní využívání identifikátoru DOI v ČR,
- integraci služeb DataCite do systémů/workflow členských institucí,
- výměnu zkušeností mezi uživateli služeb,
- snížení nákladů na administrativu, implementaci a využívání služeb DataCite.

Povinnosti NTK

Rámcem povinností NTK je definován smlouvou mezi agenturou DataCite a NTK a smlouvou mezi NTK a českou institucí, která chce začít čerpat služby NC DOI. Níže jsou povinnosti shrnuty.

V rámci NC DOI NTK zajišťuje:

- administrativní podporu NC DOI, což zahrnuje např.:
 - zajištění komunikace mezi agenturou DataCite a uživateli služeb NC DOI,
 - úhradu a správu poplatků za služby,
 - vedení aktuálního seznamu uživatelů služeb NC DOI a jejich kontaktů (sdílené s agenturou DataCite),
 - poskytování pravidelně aktualizovaných informací uživatelům služeb NC DOI,
 - reprezentace NC DOI na výročních schůzích organizace DataCite;
- finanční podporu po dobu realizace projektu CARDS (viz sekce Financování NC DOI);
- další koordinaci a podporu uživatelů služeb NC DOI:
 - zajištění metodické podpory včetně vytváření a poskytování informačních materiálů v českém jazyce a školení zaměřených na přidělování DOI;
 - působení jako první kontaktní bod pro uživatele služeb NC DOI pro řešení technických či administrativních záležitostí s DataCite;

- shromažďování zpětné vazby a podnětů uživatelů služeb a jejich předávání agentuře DataCite;
- spolupráci se uživateli služeb NC DOI při sdílení zkušeností, stanovování rozvoje a směřování NC DOI;
- pravidelný monitoring vývoje NC DOI a jednotlivých uživatelů služeb;
- specializovaný personál odpovědný za fungování NC DOI.

Povinnosti uživatelů služeb NC DOI (DataCite)

Rámec povinností uživatelů služeb je definován smlouvou mezi NTK a českou institucí, která chce začít čerpat služby NC DOI. Níže jsou povinnosti shrnuty.

Uživatel služeb NC DOI se zavazuje, že na své straně zajistí osobu poskytující součinnost s koordinací NC DOI. Dále pak zajistí kontaktní osobu zodpovědnou za přidělování DOI pro každý repozitář/system, v němž budou DOI přidělovány. Jakékoli změny v kontaktech je třeba neprodleně hlásit NTK prostřednictvím e-mailu doi@techlib.cz.

Každý uživatel služeb NC DOI je zodpovědný za efektivní implementaci přidělování identifikátoru DOI objektům prostřednictvím organizace DataCite ve své instituci.

Uživatel se zavazuje zajistit trvalý přístup k objektům, resp. k jejich metadatům.

- Uživatel přiděluje DOI pouze objektům, za které zodpovídá, může upravovat objekt samotný nebo jeho metadata.
- Metadata objektu musí vyhovovat metadatovému schématu DataCite (viz <https://schema.datacite.org/>) a člen je zodpovědný za jejich správnost.
- DOI přidělené objektu musí být navázáno na trvalé a veřejně dostupné URL. Objekt veřejně dostupný být nemusí, ale jeho metadata ano.

Financování NC DOI (DataCite)

Každý uživatel musí odvádět agentuře DataCite poplatek za poskytnutí služeb. Výhodou využívání služeb DataCite prostřednictvím NC DOI je zejména zastropování výše poplatků za uživatele a snížený objem administrativy, kterou obstarává NTK.

Výši poplatku za užívání služeb určuje agentura DataCite. Ta se odvíjí od celkového počtu uživatelů a od počtu přidělených DOI za rok. Čím vyšší je počet uživatelů služeb, tím je celkový poplatek výhodnější. Pokud instituce užívající služby DataCite přiděluje více než 10.000 DOI za rok, vztahují se na ní dodatečné poplatky.

Výše poplatků se může v čase měnit. Agentura DataCite musí NTK oznámit změny poplatku za poskytování služeb. NTK oznámí všechny změny týkající se poplatku za užívání služeb všem uživatelům.

V letech 2023 – 2028 budou poplatky za užívání služeb financovány z projektu CARDS, tzn., že veškeré poplatky hradí NTK. V projektu se modelově počítá s postupným zvyšováním počtu uživatelů. Pro případ rychlejšího růstu uživatelů, vysokého počtu DOI přidělovaných jednotlivými uživateli, nepříznivé změny kurzu EUR nebo zvýšení poplatků ze strany DataCite si NTK po dobu trvání projektu vyhrazuje právo změny výše podpory, tzn., pokud finance z projektu nevystačí

na úhradu poplatků v plné výši, bude vyžadována finanční spoluúčast institucí. O změně financování bude NTK uživatele včas informovat.

Jak mohou instituce čerpat služby NC DOI (DataCite)

Poskytování služeb je určeno vysokoškolským institucím, neziskovým organizacím, výzkumným organizacím a výzkum financujícím agenturám, které se nacházejí v ČR a jsou zřizovány podle zákonů ČR.

K poskytování služeb dochází prostřednictvím NTK na základě Smlouvy o zajištění služeb DataCite s jednotlivými uživateli. NTK zajistí, aby každý uživatel byl plně seznámen s podmínkami poskytování služeb, a podnikne přiměřené kroky k zajištění toho, aby každý uživatel využíval poskytované služby v souladu se smluvními podmínkami.

K poskytování služeb se lze připojit kdykoliv v průběhu roku. Na zpracování žádosti o poskytování služeb si NTK vyhrazuje 1 měsíc.

Pokud instituce již využívá služby agentury DataCite jako individuální člen nebo uživatel služeb jiného centra (označované v anglické terminologii jako konsorcium), může se k využití služeb NC DOI připojit pouze k začátku kalendářního roku a je povinna DataCite oznámit zamýšlené využití služeb NC DOI nejméně dva měsíce před koncem kalendářního roku (tj. nejpozději do konce října).

V případě zájmu o služby NC DOI kontaktujte NTK prostřednictvím e-mailové adresy doi@techlib.cz.

Ukládání a prezentace materiálů

Uživatel služeb NC DOI je ochoten sdílet své zkušenosti s používáním služeb s ostatními uživateli a NTK. Za tímto účelem souhlasí s předáváním a zveřejňováním výstupů/materiálů spojených s DOI a jeho využitím, které vytvořili zaměstnanci uživatele, na principu „As Open as Possible, As Closed as Necessary“. Materiály budou uchovány a zpřístupněny v institucionálním repozitáři NTK, na webu identifikatory.cz a případně prostřednictvím dalších kanálů na základě domluvy uživatelů. Zveřejněné materiály budou sloužit všem uživatelům.

Materiály budou zveřejňovány pod licencí Creative Commons Uvedte původ Mezinárodní (CC BY 4.0), pokud tomu nebrání jiná okolnost. Materiály určené k propagaci o přínosech a možnostech využívání ORCID iD mohou být zveřejňovány pod licencí Public Domain (CC 0).

Uživatelé jsou ochotni spolupracovat na vytváření metodických i propagačních materiálů a zapojovat se do společných (propagačních) akcí.